

ГЕНЕТИЧНІ РЕСУРСИ РИСИСТОГО КОНЯРСТВА В УКРАЇНІ

Супрун Ірина Олександрівна

кандидат сільськогосподарських наук, доцент

Національний університет біоресурсів і природокористування України

ORCID: 0000-0001-8105-1923

E-mail: isuprun@nubip.edu.ua

У вирішенні міжнародних і національних аграрних програм пріоритетним завданням є збереження генетичних ресурсів тваринництва і розробка шляхів їх ефективного використання, адже в світі спостерігається явна тенденція до скорочення породного складу одомашнених видів тварин. На сьогодні кінні заводи збиткові, не мають коштів для розширеного відтворення і відповідно скорочується поголів'я цінних порід коней, збіднюється загальний генофонд. Тому метою наших досліджень був аналіз та висвітлення сучасного стану племінного конярства в Україні загалом та рисистого зокрема, а також характеристика вітчизняних порід племінних рисистих коней, які є базою для племінної роботи та прогнозування їх значення у породотворному процесі. Для аналізу стану розвитку конярства в Україні було використано Державний реєстр суб'єктів племінної справи у тваринництві за 2005 – 2019 рр та дані багаторічних досліджень галузі конярства України. Для дослідження використано методи системного узагальнення, графічний, аналітичний та порівняльно-статистичний. Проведено аналіз стану розвитку конярства в Україні. На початок 2020 року в Україні за даними Державного реєстру суб'єктів племінної справи у тваринництві існує 38 суб'єкти по племінній роботі з них 10 по роботі з кінними рисистих порід: 4 кінних заводи та 6 племінних репродуктори. Найбільше поголів'я племінних коней рисистих порід зосереджено у: Полтавській, Харківській, Житомирській та Київській областях України. Показано, що в умовах тривалої кризи за останні 15 років племінне конярство в Україні зазнало суттєвого скорочення чисельності поголів'я, звуження породної структури та зміни форми власності. Зокрема, за період з 2005 до 2020 року галузь рисистого конярства в Україні зазнала суттєвих втрат, а чисельність племінних коней орловської та російської рисистих порід скоротилась на 60-80% відповідно.

Ключові слова: орловська рисиста порода, російська рисиста порода, французька рисиста порода, кінний завод, племінний репродуктор, поголів'я, жеребець, кобила, вихід лошат.

DOI: <https://doi.org/10.32845/bsnau.lvst.2020.3.12>

Збереження генетичних ресурсів тваринництва поруч із їх ефективним використанням залишається пріоритетним завданням міжнародних і національних аграрних програм.

Однією з причин прискіпливої уваги саме до цього питання стала явна тенденція до скорочення породного складу одомашнених видів тварин. Так, за останніми даними Міжнародної продовольчої організації ФАО більше ніж 20 % світових порід тварин знаходяться у зоні ризику, 62 породи є вимерлими, ще кілька мають обмежені можливості для відтворення. Тому в Україні об'єктом збереження біологічного різноманіття, визначеного ФАО є конярство [1, 2, 3, 4].

Скрутні економічні умови зумовлюють незадовільну реалізацію генетичного потенціалу заводських порід коней, що в свою чергу спричиняє нераціональну структуру поголів'я племінних коней. На сьогодні кінні заводи збиткові, не мають коштів для розширеного відтворення. Тому скорочується поголів'я цінних порід коней, збіднюється загальний генофонд, втрачаються окремі породи коней. Частка племінного конярства загалом є дуже низькою і становить лише 1,2% від загального поголів'я коней. Тоді як у сучасних нестабільних економічних умовах, навпаки, саме на суб'єкти племінної справи покладається завдання стабілізації внутрішнього та зовнішнього ринку племінних коней. Подальший прогрес заводських порід коней вимагає спрямованої планомірної селекції та створення кращих умов вирощування і тренінгу молодняку, що потребує відповідних затрат [5, 6, 7].

Україна має унікальні генетичні ресурси племінних коней різних порід, і напрямів продуктивності (від ваговозного до верхово-в'ючного). Проте, незважаючи на свою унікальність, галузь впродовж останніх років зазнала колосальних змін.

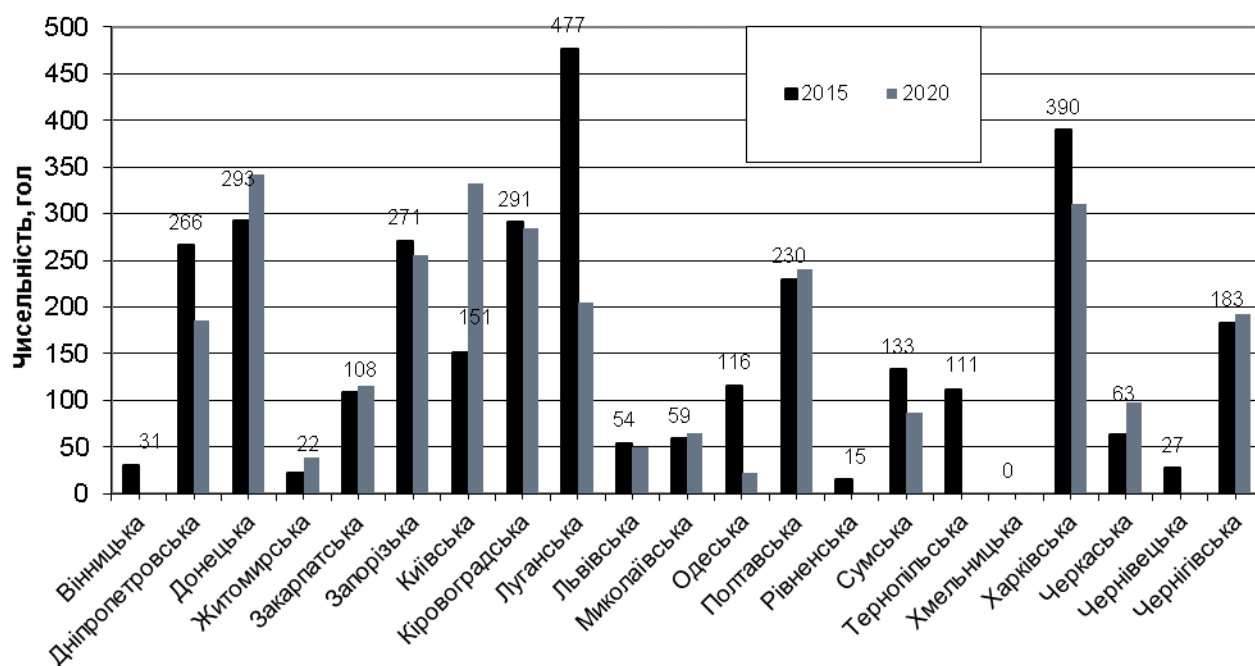
Проблеми розвитку галузі конярства та шляхи підвищення його ефективності обґрунтовані багатьма вітчизняними та закордонними науковцями, але незважаючи на публікації та наукові розробки актуальними для вивченими залишаються питання ефективності галузі конярства [2, 3].

Тому метою наших досліджень був аналіз та висвітлення сучасного стану племінного конярства в Україні загалом та рисистого конярства зокрема і характеристика вітчизняних рисистих порід, які є базою для племінної роботи та прогнозування їх значення у породотворному процесі.

Матеріали та методи досліджень: для аналізу стану розвитку конярства в Україні було використано Державний реєстр суб'єктів племінної справи у тваринництві за 2005-2019 рр. [8-18] та дані багаторічних досліджень галузі конярства України. Для дослідження використано методи системного узагальнення, графічний, аналітичний та порівняльно-статистичний.

Результати досліджень. Чисельність коней в Україні є одним з основних показників, який визначає значення галузі в економіці країни. На початок 2020 року в Україні за даними Державного реєстру суб'єктів племінної справи у тваринництві, в конярстві існувало 38 суб'єкти племінної роботи: 15 кінних заводи, 23 племінних репродуктори. З них 4 племінних заводи та 6 племінних репродуктори з розведення коней рисистих порід.

Станом на 01.01 2020 року у племінних господарствах України налічувалося 2819 гол коней, в тому числі 111 жеребців-плідників та 1088 конематок, тобто саме в кінних заводах утримується 59 % племінного поголів'я (1659 гол) коней, решта – в племінних репродукторах.

Рис. 1. Чисельність поголів'я племінних коней в областях України станом на 1.01. 2020 року [18]

Загалом племінні ресурси конярства, з урахуванням природно-економічних зон в усіх областях України розподілені нерівномірно (рис. 1). Значна кількість племінних коней (1460 голів) або 51% зосереджена у 5 областях на Сході України. Так, згідно з стратегічними даними найбільша кількість коней утримується в племінних господарствах в Луганській, Харківській, Донецькій, Дніпропетровській, Кіровоградській областях. Найменше племінних коней утримують в Одеській, Житомирській, Львівській та Миколаївській областях. За даними аналізу, з 2015 до 2020 року суттєво зменшилось поголів'я коней в Луганській, Вінницькій, Одеській областях, зникли окремі господарства у Рівненській, Тернопільській, Луганській областях. За 5 останніх років зовсім реорганізувались чи втратили свій статус племінні репродуктори у Вінницькій, Рівненській, Чернівецькій областях. Натомість зросло поголів'я племінних коней в Полтавській та Черкаській, Київській областях.

Динаміка чисельності та розвитку порід коней за господарськи корисними ознаками потребує постійного детального аналізу і узагальнення селекційної інформації. Тому, ми

проаналізували динаміку чисельності племінних коней усіх порід за останні 15 років (рис. 2). Порівняно з 2015 роком кількість коней у племінних підприємствах зменшилась на 27,88%. А за останні 15 років галузь конярства в Україні зазнала суттєвих втрат, а загальна чисельність племінних коней скоротилась на 59%. Значна втрата племінного поголів'я відбулася в 2014 році через реорганізацію господарств, зміну форм власності, частина поголів'я племінних коней залишилася на невідконтрольних територіях Східної України, Криму. Можна відмітити тенденцію до зменшення чисельності племінних коней в Україні з 2007 щорічно, а з 2013-2014 року, скорочення поголів'я стало загрозливим.

Серед причин зменшення чисельності поголів'я коней в Україні, які відмічено спеціалістами галузі конярства [7, 19, 20, 21], слід підкреслити конкуренцію коней зарубіжної селекції з вітчизняними, соціально-економічну перебудову, зміну форм власності, економічну кризу. Ці та інші чинники і визначають проблему зникнення цінних порід вітчизняної селекції. Від вирішення даних питань залежить і подальша доля орловської та російської рисистих порід.

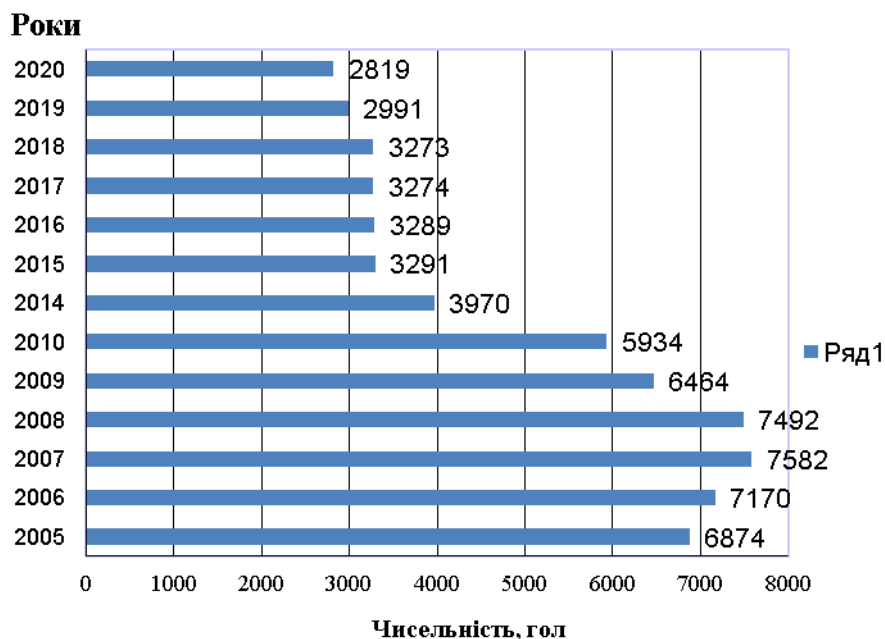

Рис. 2. Динаміка чисельності племінних коней в Україні за період 2005-2020 рр. [8 – 18]

Ще одним важливим показником спаду поголів'я є вихід приплоду в розрахунку на 100 голів конематок. За останні роки в Україні показник відтворення – вихід лошат від 100 кобил має тенденцію до погіршення і становить не більше 60% в цілому.

На початок 2020 в племінних господарствах в Україні зареєстровано 10 порід: 5 верхового напрямку продуктивності: вестфальську, гановерську, чистокровну верхову, українську верхову, тракененську; 3 рисистого напрямку: орловську, російську, французьку; 1 вагозного напрямку – новоолександрівську вагозну, верхово-в'ючного напрямку – гуцульську породу.

Структура племінного поголів'я основних заводських порід коней в Україні на початок 2020 р (за даними Державного племінного реєстру суб'єктів племінної справи) [18] наступна: орловська рисиста – 19%, російська рисиста – 11%, українська верхова – 28%, чистокровна верхова – 23%, гановерська – 6%, новоолександрівська вагозна – 5%, інші породи – 8% (рис. 3). Заводські породи коней мають свої особливості, кожна з них має попит як для розведення так і в спорті.

Структура племінного поголів'я основних заводських порід коней в Україні на початок 2020 р (за даними Державного племінного реєстру суб'єктів племінної справи) [18] наступна: орловська рисиста – 19%, російська рисиста – 11%, українська верхова – 28%, чистокровна верхова – 23%, гановерська – 6%, новоолександрівська вагозна – 5%, інші породи – 8% (рис. 3). Заводські породи коней мають свої особливості, кожна з них має попит як для розведення так і в спорті.

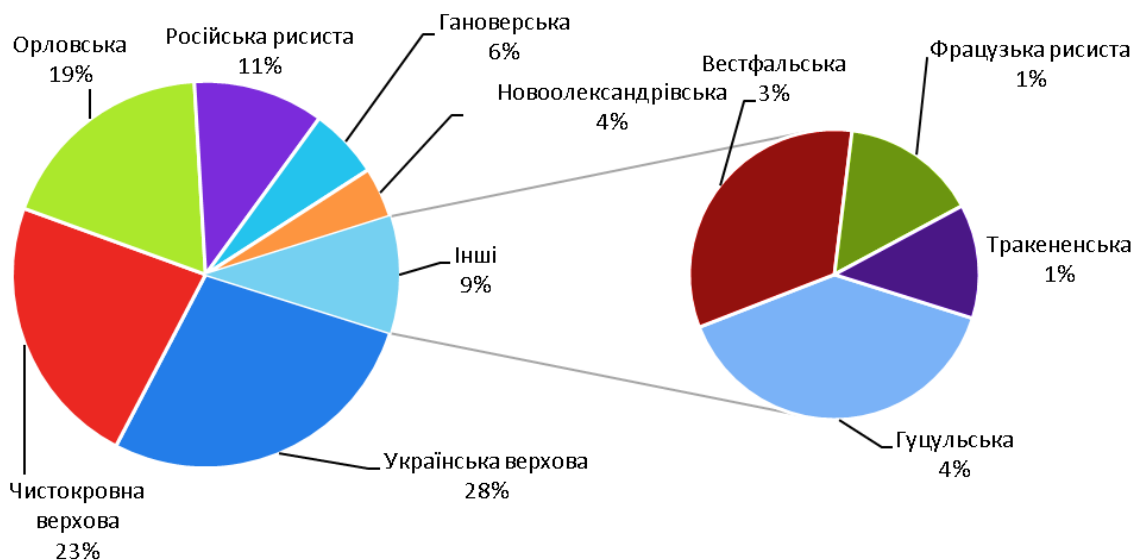

Рис. 3. Питома вага коней різних порід в Україні станом на 1.01. 2020 року [18]

Коні 3 рисистих порід (орловської, російської, французької) на початок 2020 року становлять 26% від усієї чисельності племінних коней – 735 голів.

Орловська рисиста порода коней є третьою за чисельністю в Україні і найбільшою за чисельністю серед рисистих порід. Проміри: плідників (см) – 162,2-164,3-187,1-20,6;

маток (см) – 160,4-163,6-186,4-20,2. В орловській рисистій породі в Україні, згідно наших досліджень [22], розподіл мастей наступний: сірих коней – 31%; вороних – 19%; каракових – 1,5%; рудих – 2,5%. Частка коней гнідої масті найвища в орловській породі на даний час і становить 46%. Відомо, що всі сучасні представники орловської рисистої породи за чоловічою лінією походять від Барса I, який в свою чергу є онуком

знаменитого Сметанки, названого через свою світло – сіру масть. Барс I, в свою чергу, кличку теж отримав тому, що мав великі «яблука» на сірому фоні волосяного покриву, і був подібний до справжнього барса. Власне селекція в породі тривалий час велася за принципами правильності і нарядності екстер'єру. Відомо, що саме сірий Барс I був втіленням задуманого автором породи зразкового екстер'єру орловських рисаків. Знаючи особливості успадкування сірої масті, зрозуміло, чому серед орловських рисаків вона тривалий час була переважаючою. Лише коли в 20-сторіччі з'явилися конкурентні рисисті породи за жвавистю в Європі та США, в селекції орловських коней намітилися певні зміни. Тоді ж і почалося привнесення алелів інших мастей до популяції коней орловської рисистої породи, завдяки поліпшувальним схрещуванням з рисистими кінями американської, французької селекції, і, навіть, із застосуванням схрещувань з чистокривною верховою породою.

Орловський рисак використовується як призовий кінь і поліпшувач місцевих порід. Орловська рисиста порода відіграла значну роль в породотворному процесі інших країн. Абсолютний рекорд серед рисаків, випробовуваних в Росії, належить орловцю Ковбою – 1 хв. 57,2 с на дистанції 1600 м.

Коней даної породи розводять в 5 областях України. Найбільше представників даної породи зосереджено в Запорізькій, Полтавській, Сумській областях.

Результатом відтворного схрещування американських та орловських рисаків стала російська рисиста порода, яка є четвертою за представництвом серед усіх племінних коней в Україні. Поліпшення спортивних результатів даної породи відбувалося в кілька етапів залучення спадковості американської стандартbredної породи і частково французької рисистої. Коні російської рисистої породи генетично жвавіші вихідної орловської породи, але поступаються американській стандартbredній. В даний час російська рисиста порода витісняється з іподромів як призовий кінь американськими рисаками. Племінний матеріал породи з 90-х років служить в основному для поглинального схрещування з жеребцями американської рисистої породи. Американізація російських рисаків відбувається інтенсивно і в наш час, тому цікаво було визначити розподіл мастей в цій породі. Згідно з нашими даними частка сірих коней становить 2%; каракових – 4%; рудих – 7%; вороних – 10%; найбільше гнідих коней в даній породі – 77%.

Середні проміри плідників (см) – 160,3-161,5-182,3-20,2; кобил (см) – 159,3-161-182,7-19,8 [23].

Коней даної породи розводять в 3 областях України: Полтавській, Київській, Житомирській областях. На початок 2020 року Лимарівській кінний завод Луганської області та ТОВ «ПЗ Україна» Вінницької області не підтвердили свій статус.

Французька рисиста порода одна з чотирьох оригінальних наявних в даний час в світі рисистих порід. Вона займає менше ніж 1% питомої ваги від загального поголів'я племінних коней в Україні.

Генетично ця порода отримана в результаті чисельних схрещувань, що проводяться впродовж всього XIX століття для транспорту та армії.

Ще з початку створення породи перевага в тренінгу надавалася перегонам риссю під сідлом, а також довгим дистанціям, що значно підвищило витривалість французького рисака. Після першої світової війни завдання військової галузі, а також смаки публіки змінилися, і рисисті забіги в запряжках поступово стали пріоритетнішими, а коні жвавішими. Тому французька рисиста – відмінна призова порода, яка не поступається за жвавистю американській стандартbredній, а за спортивними якостями та за витривалістю перевершує її. Французькі рисаки як більш пізньоспілі в старшому віці виграють майже всі визначні міжнародні призи в Європі. Рисисте кіннозаводство Франції домоглося таких успіхів завдяки ретельному відбору жеребців-плідників, поліпшенню годівлі і утримання коней, високій техніці заводського та іподромного тренінгу і цілеспрямованій системі випробувань коней риссю під сідлом і в збруї в запряжках.

Масть коней, в основному, руда, гніда, темно-руда або караква. Вони можуть мати білі відмітини на ногах або голові. Майже не існує сірих французьких рисаків, на відміну від орловських чи американських стандартbredних.

Порода в цілому доволі пізньоспіла, але відомі окремі особини, які були не лише здатні бути скороспілим і починати виступати в призах з двох років, але і показувати неабиякі результати у віці десяти років і старше.

В рисистому кіннозаводстві в Україні в незначній кількості відбувається прилиття крові французької рисистої породи, яка представлена в основному нащадками лінії Фанданго через нащадків Міндена та нащадків американо-французьких жеребців Charif di lesolo, Workagolic, Himo Sasselyn.

Перемоги нащадків Міндена, 1.17, який був переможцем 12 призів на Вінсенському іподромі у Франції, свідчать на користь прилиття крові французьких рисаків для підвищення класу жвавості вітчизняного рисистого конярства. Так, за нашими попередніми дослідженнями [24] частка переможців відкритих традиційних призів, які проводились на Київському іподромі для коней рисистих порід за період з 2000 по 2010 рр, що походять з лінії Фанданго склала 5,29 %.

В Україні племінним розведенням коней французької рисистої породи з 2011 року незмінно займається єдиний племінний репродуктор ТОВ «Торговий дім Рода» в Київській області.

Оскільки нині рекорди вітчизняних рисаків відстають від європейських і світових, а тому коні вітчизняні не мають змоги брати участі в міжнародних призах. Однією з причин такого становища стало масове поглинальне схрещування російських рисистих кобил з плідниками американської стандартbredної породи низького селекційного класу. Відбір і підбір як при виведенні російської породи, так і при подальшому вдосконаленні ведеться селекціонерами за жвавистю і бажаним запряжним типом [25].

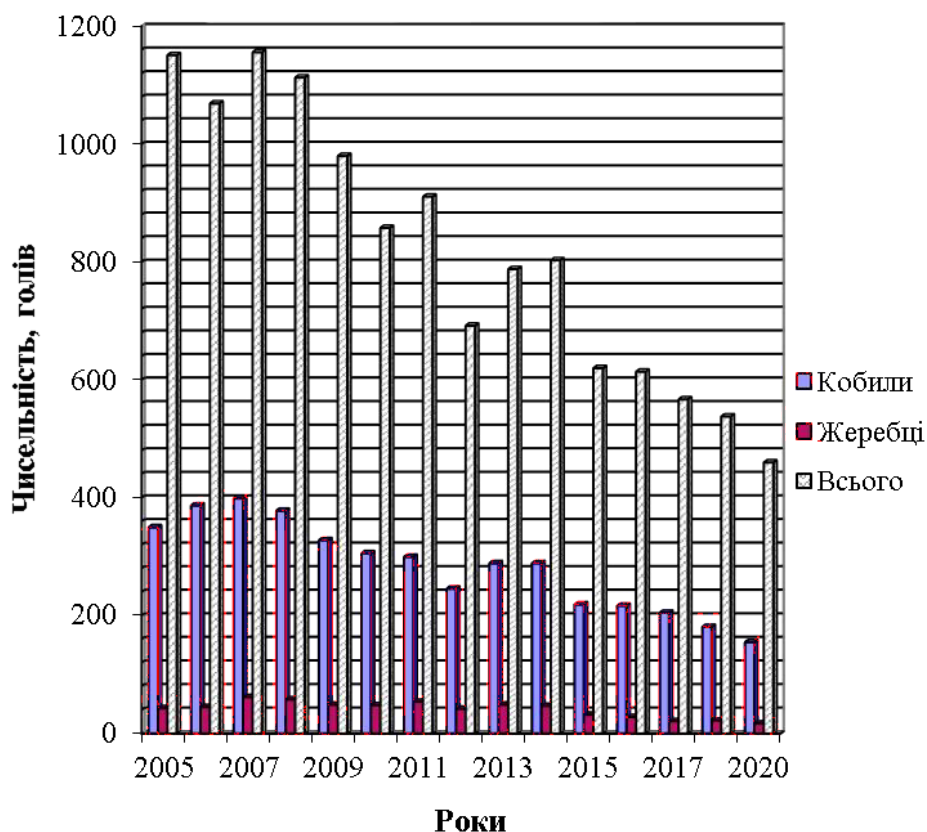

Рис. 4. Динаміка чисельності коней орловської рисистої породи

Станом на 01.01.2020 року загальна чисельність коней орловської рисистої породи у 2 кінних заводах та 3 племінних репродукторах становить 460 голів, в тому числі 17 жеребців та 155 кобил, що на 14 % менше порівняно з минулим (2019) роком (рис. 4). Найбільший розквіт орловської породи в Україні за останні 15 років спостерігався у 2007 році, завдяки підтримці державних програм та дотаціям на розведення племінного поголів'я. Починаючи з 2008 року щорічно спостерігається стійка тенденція як до зменшення кількості суб'єктів племінної справи так і до скорочення кількості племінних коней в них. Порівняно з 2015 роком чисельність коней даної породи скоротилась на 25,81 %, а за останні 15 років поголів'я зменшилось аж на 60%. Середній вихід лошат – 86%, що на 6 % більше від минулорічного показника.

Поряд із дослідженням орловської рисистої породи ми проаналізували динаміку чисельності російської рисистої породи, припускаючи, що зниження чисельності орловських рисаків пояснюється зростанням чисельності поголів'я більш

жвавих російських. Але результати власного аналізу не підтвердили цього припущення. Згідно з даними племінного реєстру, станом на 1.01.2020 у зареєстрованих в Україні 2 кінних заводах та 2 племінних репродукторах з розведення коней російської рисистої породи утримувалося 232 голови коней, в тому числі 10 жеребців-плідників і 105 племінних кобил, що на 27% менше порівняно з початком минулого (2019) року, на 48,55%. За останні п'ятнадцять років поголів'я коней російської рисистої породи зменшилось аж на 81%. Слід зазначити, що до 2008 року поголів'я коней зростало і досягло найбільшої за останні п'ятнадцять років чисельності (1297 голів) (рис. 5). Лише протягом одного року у 2010 році загальна чисельність поголів'я відносно до 2009 зменшилась більше ніж на 22% (рис. 5). Зокрема кількість кобил зменшилась майже на 22%, жеребців – на 31% [25]. Середній вихід лошат становить лише 49%, що теж порівняно з минулим роком менше на 7%.

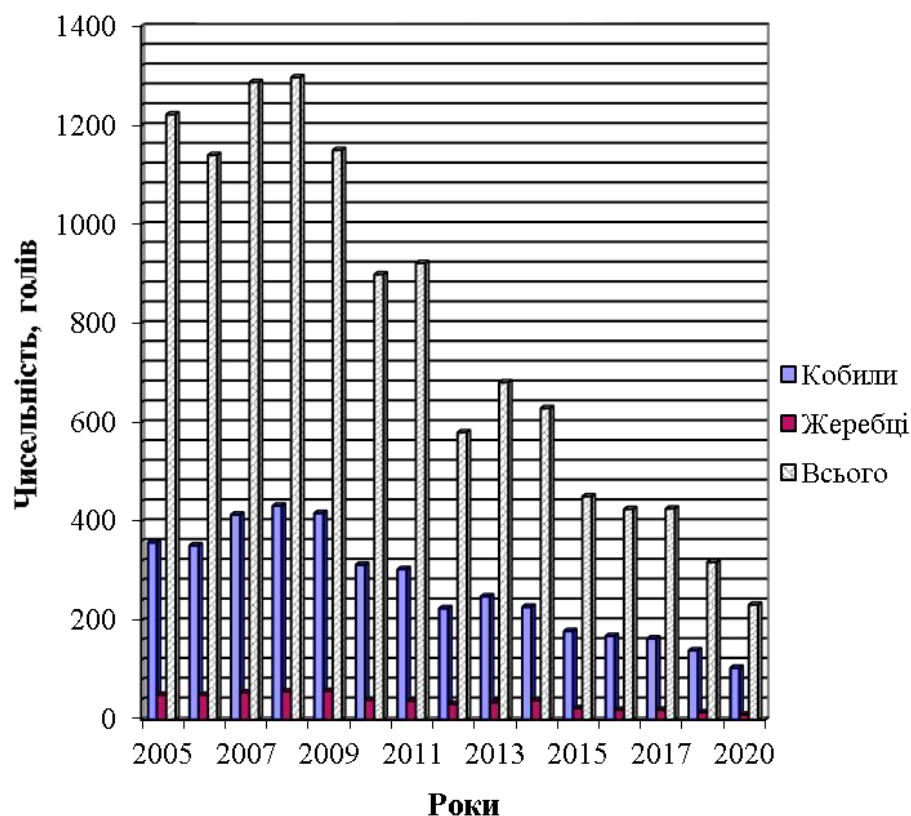

Рис. 5. Динаміка чисельності коней російської рисистої породи

Таке значне скорочення чисельності племінних коней має причинно-наслідкові зв'язки з недостатньою роботою з молодняком племінних заводів і племінних репродукторів, іподромів, які без державної підтримки, опинились в дуже скрутному економічному становищі. Через низьку якість племінних коней більшість кінних заводів не може компенсувати витрати на їх вирощування. Все це призводить до того, що втрачаються цінні генотипи порід, знижується роботоздатність порівняно до європейських і світових стандартів. Залишається незадовільним забезпечення галузі конярства якісним кінноспортивним інвентарем, що стримує широке використання коней у кінному спорті. На нашу думку, зменшення кількості племінних коней російської рисистої породи пояснюється й тим, що дана порода практично поглинається американською та частково французькою рисистими. Тому у вітчизняному конярстві за аналогією з Росією та іншими країнами

СНГ, де склалася подібна ситуація для характеристики російсько-американських чи російсько-французьких помісей все частіше вживають термін «призові рисаки». Весь процес насичення кровностями вже згадуваних жвавих рисистих порід носить вельми хаотичний характер. Тоді як успішне управління еволюцією порід має бути основане на науково-обґрунтованій теоретичній базі, яка дозволяє розробляти перспективну стратегію розведення тварин з прогнозованим селекційним ефектом.

Стосовно чисельного представництва чистокровних американських рисаків у кінних заводах та племінних репродукторах згідно з державним племінним реєстром станом на 1.01.2020 в Україні не зареєстровано племінних господарств з розведення коней американської стандартбредної породи. В приватних господарствах утримуються коні для спорту та користувальних схрещувань.

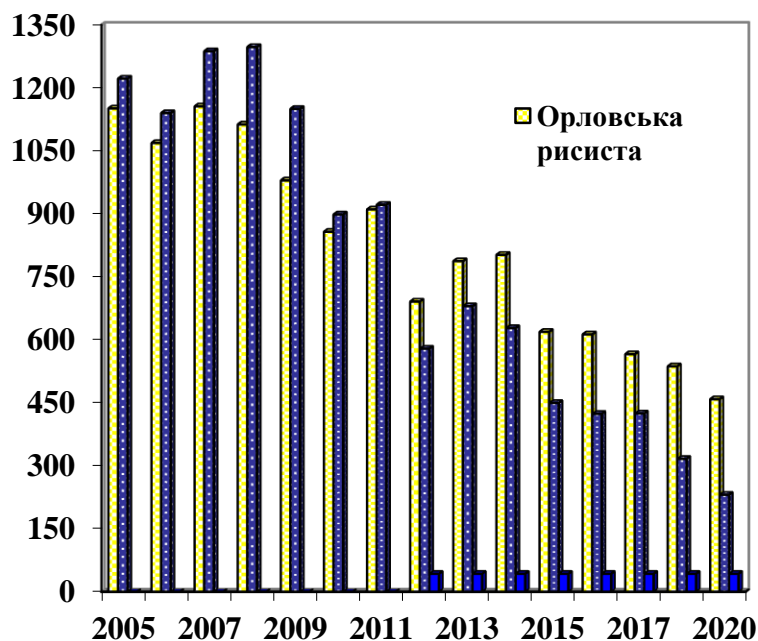

Рис. 6. Динаміка чисельності коней рисистих порід в Україні 2005-2020 рр

В структурі поголів'я усіх племінних коней питома вага конематок до 2014 коливалася в межах 35,68 – 40,67%. У 2015 році зафіксовано найменш задовільний для подальшого відтворення показник – 29,41% (рис. 7). З 2016 року до

тепер спостерігається обнадійлива тенденція до підвищення питомої ваги конематок в загальній структурі поголів'я.

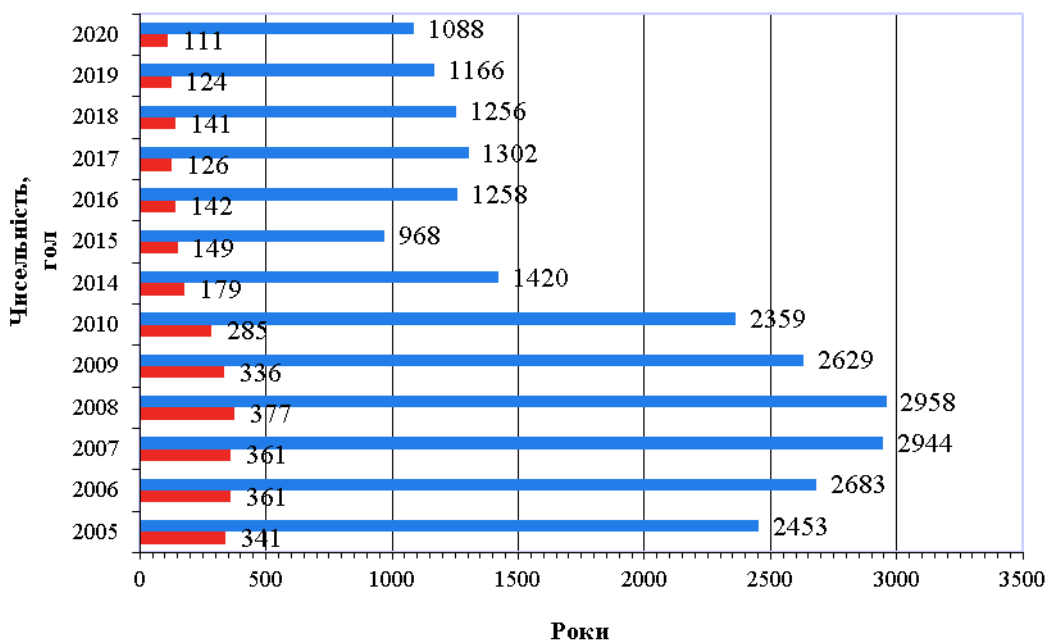

Рис. 7. Динаміка чисельності племінних кобил та жеребців в Україні за період 2005-2020 рр. [9 – 18]

Висновки. Результати досліджень дають підставу стверджувати про значне скорочення поголів'я коней орловської та російської рисистих порід за останні п'ятнадцять років. На даний час в Україні зареєстровано 38 племінних господарств, де розводять 10 порід коней, нерівномірно пред-

ставлених за чисельністю, зокрема 3 породи рисистого напрямку продуктивності зареєстровані у 10 суб'єктів племінної діяльності. За останні 15 років галузь конярства в Україні зазнала суттєвих втрат, а саме загальна чисельність племінних коней скоротилась на 59%.

Недосконала виробнича база кінних заводів та іподромів, їх недостатня матеріально-технічна забезпеченість, відсутність культурних пасовищ і сталої кормової бази, недостатня державна та інвестиційна підтримка галузі негативно впливають на якість племінних коней та рентабельність ведення кіннозаводства. Протягом останніх років реалізація коней на внутрішньому ринку практично не збільшилась. Попит на коней вітчизняної селекції залишається достатньо високим, а якість їх в більшості не відповідає існуючим вимогам та стандартам. Для досягнення головної мети селекціонерів –

підвищення якості коней необхідно якомога більше їх впровадити в масовий та класичний спорт, розвинути ринок коней та всіляко підвищувати їх конкурентоздатність. Натомість, за період 2005 – 2020 рр. чисельність племінних коней орловської та російської рисистих порід скоротилася на 60-80%. Проблему збереження цих унікальних порід необхідно вирішувати на державному рівні. Оскільки орловська рисиста порода є національним надбанням і для України, обов'язком держави є підтримка її чисельності на рівні, достатньому для ефективної селекційної роботи та підтримання генеалогічної структури породи.

Список використаної літератури:

1. Aurich, J., Aurich, C. Developments in European Horse Breeding and Consequences for Veterinarians in Equine Reproduction. 2006. Volume 41. Issue 4. pp 275-279. DOI: <https://doi.org/10.1111/j.1439-0531.2006.00719.x>. <https://onlinelibrary.wiley.com/doi/abs/10.1111/j.1439-0531.2006.00719.x>
2. Вербицький П.І., Микитюк Д.М., Білоус О.В., Ткачова І.В., Костенко О.І. Генетичні ресурси коней в Україні. НТБ. 2008. Вип. 98. Харків: Інститут тваринництва УААН. С. 3 – 10. <http://animal.kharkov.ua/archiv/ntb/NTB98.pdf>
3. Волков Д.А. Племінні ресурси конярства та завдання селекціонерів. НТБ. 2006. Вип. 94. С. 84–88. <http://animal.kharkov.ua/archiv/ntb/NTB94.pdf>
4. Peculiarities of Horse Breeding. Marcilido Dias Silveira da Mota and Luciana Correia de Almeida Regitano. 2012. DOI: [10.5772/50519](https://doi.org/10.5772/50519).
5. Gafney V.,Cunningham, E. P. Estimation of genetic trend in racing performance of thoroughbred horses. Nature, 1988. №332, pp 722–724. DOI: <https://doi.org/10.1038/332722a0>.
6. McGivney B.A., Han H., Corduff L.R., Katz L.M., Tozaki T., MacHugh D.E., Hill E. W. Genomic inbreeding trends, influential sire lines and selection in the global Thoroughbred horse population. Scientific Reports, 2020 Vol. 10:466 <https://doi.org/10.1038/s41598-019-57389-5> <http://www.nature.com/scientificreports>
7. Ткачова І.В. Стратегія розвитку галузі конярства в Україні. Науковий вісник Національного університету біоресурсів і природокористування України. 2011. Вип. 160. Ч. 1. С. 271–277.
8. Державний племінний реєстр 2005 рік. Державний науково-виробничий концерн «Селекція», 2006. Т. II. 310с.
9. Державний племінний реєстр 2006 рік. Державний науково-виробничий концерн «Селекція», 2007. Т. II. 310с.
10. Державний племінний реєстр 2007 рік. Державний науково-виробничий концерн «Селекція», 2008. Т. II. 310с.
11. Державний племінний реєстр 2008 рік. Київ: Державний науково-виробничий концерн «Селекція», 2009. Т. II. 310с.
12. Державний племінний реєстр за 2010 рік. Київ: Укрплемоб'єднання, 2011. Т. II. 332с.
13. Державний реєстр суб'єктів племінної справи у тваринництві за 2014 рік / за ред. С. В. Прийми. Київ, 2015. Т. II. 319 с. [derjplemreestr_tom2_2014.pdf \(animalbreedingcenter.org.ua\)](http://animalbreedingcenter.org.ua/derjplemreestr_tom2_2014.pdf) 10.20.2010
14. Державний реєстр суб'єктів племінної справи у тваринництві за 2015 рік / за ред. С. В. Прийми. Київ, 2016. Т. II. 319 с. [derjplemreestr_tom2_2015.pdf \(animalbreedingcenter.org.ua\)](http://animalbreedingcenter.org.ua/derjplemreestr_tom2_2015.pdf) 10.10.2020
15. Державний реєстр суб'єктів племінної справи у тваринництві за 2016 рік / за ред. С. В. Прийми. Київ, 2017. Т. II. 307 с. [file://animalbreedingcenter.org.ua/derjplemreestr%20%5b%D0%94%D0%B0%D1%82%D0%B0%20%D0%B7%D0%B2%D0%B5%D1%80%D0%B5%D0%BD%D0%B5%D0%BD%D0%BD%D1%8F%20](http://animalbreedingcenter.org.ua/derjplemreestr%20%5b%D0%94%D0%B0%D1%82%D0%B0%20%D0%B7%D0%B2%D0%B5%D1%80%D0%B5%D0%BD%D0%B5%D0%BD%D0%BD%D1%8F%20) 10.10.2020
16. Державний реєстр суб'єктів племінної справи у тваринництві за 2017 рік / за ред. С. В. Прийми. Київ, 2018. Т. II. 307 с. [file://animalbreedingcenter.org.ua/derjplemreestr%20%5b%D0%94%D0%B0%D1%82%D0%B0%20%D0%B7%D0%B2%D0%B5%D1%80%D0%B5%D0%BD%D0%B5%D0%BD%D0%BD%D1%8F%20](http://animalbreedingcenter.org.ua/derjplemreestr%20%5b%D0%94%D0%B0%D1%82%D0%B0%20%D0%B7%D0%B2%D0%B5%D1%80%D0%B5%D0%BD%D0%B5%D0%BD%D0%BD%D1%8F%20) 10.10.2020
17. Державний реєстр суб'єктів племінної справи у тваринництві за 2018 рік / за ред. С.В. Прийми. Київ, 2019. Т. II. 294 с. [file://animalbreedingcenter.org.ua/derjplemreestr%20%5b%D0%94%D0%B0%D1%82%D0%B0%20%D0%B7%D0%B2%D0%B5%D1%80%D0%B5%D0%BD%D0%B5%D0%BD%D0%BD%D1%8F%20](http://animalbreedingcenter.org.ua/derjplemreestr%20%5b%D0%94%D0%B0%D1%82%D0%B0%20%D0%B7%D0%B2%D0%B5%D1%80%D0%B5%D0%BD%D0%B5%D0%BD%D0%BD%D1%8F%20) 10.10.2020
18. Державний реєстр суб'єктів племінної справи у тваринництві за 2019 рік / за ред. С.В. Прийми. Київ, 2020. Т. II. 294 с. [derjplemreestr_tom2_2019.pdf \(animalbreedingcenter.org.ua\)](http://animalbreedingcenter.org.ua/derjplemreestr_tom2_2019.pdf)
19. Babenko O., Bushtuk M., Stavetska R., Starostenko I., Tkachenko S., Klopenko N., Popova M., 2020. Age and sex features of organism non-specific resistance of Ukrainian riding horse. Journal of Central European Agriculture, 2020, 21(1), p.25-36. doi: [10.5513/jcea01/21.1.2323](https://doi.org/10.5513/jcea01/21.1.2323).
20. Бондаренко О.В., Гетья А.А., Ільницька Т.Є. 2017. Методика оцінки та добору племінного матеріалу з використанням генетичних та біологічних особливостей коней різних напрямків використання за сучасними методами. Чубинське, 36 с.
21. Ткачова І.В. Напрями удосконалення генофонду коней української верхової породи. Вісник аграрної науки. 2016. №8. С. 26-32. DOI: <https://doi.org/10.31073/agrovysnyk201608-05>.
22. Супрун І.А. Асоціація масті та жвавості коней. Науковий вісник НУБіП України. 2011. Вип.160. Ч.1. С. 331-343.
23. Супрун І.О. Рисисті породи коней в Україні. Розведення і генетика тварин. 2012. Вип.46. С.56–59.

http://nbuv.gov.ua/UJRN/rqt_2012_46_22

24. Супрун І.О. Перспективи залучення спадковості французької рисистої породи для вдосконалення вітчизняних рисаків. Науковий вісник НУБіП України. 2012. № 179. С. 92-97.

25. Супрун І.О. Динаміка чисельності коней рисистих порід в Україні. Збірник наукових праць Вінницького національного аграрного університету. 2012. Вип. 4 (62). С.123-127.

References:

1. Aurich, J., Aurich, C. Developments in European Horse Breeding and Consequences for Veterinarians in Equine Reproduction. 2006. Volume 41, Issue 4. pp. 275-279. DOI: <https://doi.org/10.1111/j.1439-0531.2006.00719.x>. <https://onlinelibrary.wiley.com/doi/abs/10.1111/j.1439-0531.2006.00719.x>

2. Babenko et al.. Age and sex features of organism non-specific resistance of Ukrainian riding horse. Babenko, O., Bushtuk, M., Stavetska, R., starostenko, I., Tkachenko, S., Klopenko, N. and Popova, M. Journal of Central European Agriculture, 2020, 21(1), pp.25-36. doi: /10.5513/jcea01/21.1.2323.

3. Bondarenko, O. V., Hetia A. A. and Ilnytska T. Y., 2017. Metodyka otsinky ta doboru plemynnoho materialu z vykorystanniam henetychnykh ta biolohichnykh osoblyvosti konei ryznykh napriamiv vykorystannia za suchasnymy metodamy – Methods of evaluation and selection of breeding material using genetic and biological features of horses of different directions by using modern methods. – Chubynske, 36p. (Uk)

4. Verbytskyi, P. I., Mykytiuk, D. M., Bilous, O. V., Tkachova, I. V. and Kostenko, O. I., 2008. Henetychni resursy konei v Ukraini [Genetic resources of horses in Ukraine]. NTB Instytut tvarynnytstva UAAN, Issue. 98. pp. 3 – 10. <http://animal.kharkov.ua/archiv/ntb/NTB98.pdf>

5. Volkov, D. A., 2006. Plemynni resursy koniarstva ta zavdannia selektsioneriv.[Stud resources of horses and tasks of breeder]. NTB Instytut tvarynnytstva UAAN, Issue. 94. pp. 84–88. <http://animal.kharkov.ua/archiv/ntb/NTB94.pdf>

6. Peculiarities of Horse Breeding. Marclido Dias Silveira da Mota and Luciana Correia de Almeida Regitano. 2012. DOI: 10.5772/50519. DOI: 10.5772/50519.

7. Kudriavska, N. V. ed., 2015 Prohrama selektsii konei ukrainskoi verkhovoi porody do 2020 roku [The program of Ukrainian horse breed breeding until 2020] Kharkiv: Instytut tvarynnytstva NAAN.

8. Gafney B. and Cunningham, E. P., 1988. Estimation of genetic trend in racing performance of thoroughbred horses. Nature, №332, pp 722–724. DOI: <https://doi.org/10.1038/332722a0>.

9. McGivney B.A., Han H., Corduff L.R., Katz L.M., Tozaki T., MacHugh D.E., Hill E. W. Genomic inbreeding trends, influential sire lines and selection in the global Thoroughbred horse population. Scientific Reports, 2020 Vol. 10:466 <https://doi.org/10.1038/s41598-019-57389-5> <http://www.nature.com/scientificreports>

10. Tkachova, I.V., 2011. Stratehiia rozvytku haluzi koniarstva v Ukraini. [Strategy for the development of the equestrian industry in Ukraine]. Naukovyi visnyk Natsionalnoho universytetu bioresursiv i pryrodokorystuvannia Ukrainy. Issue. 160. Part. 1. pp. 271–277.

11. Pryjma, S. V. ed., 2016. *Derzhavnyy reyestr subyektiv plemynnoyi spravy u tvarynnyctvi za 2015 rik* [State register of subjects of breeding business in animal husbandry for 2015]. Kyiv. <file://animalbreedingcenter.org.ua/derjplemreestr%20%5b%D0%94%D0%B0%D1%82%D0%B0%20%D0%B7%D0%B2%D0%B5%D1%80%D0%B5%D0%BD%D0%B5%D0%BD%D0%BD%D1%8F%20>

12. Pryjma, S. V. ed., 2017. *Derzhavnyy reyestr subyektiv plemynnoyi spravy u tvarynnyctvi za 2016 rik* [State register of subjects of breeding business in animal husbandry for 2016]. Kyiv. <file://animalbreedingcenter.org.ua/derjplemreestr%20%5b%D0%94%D0%B0%D1%82%D0%B0%20%D0%B7%D0%B2%D0%B5%D1%80%D0%B5%D0%BD%D0%B5%D0%BD%D0%BD%D1%8F%20>

13. Pryjma, S. V. ed., 2018. *Derzhavnyy reyestr subyektiv plemynnoyi spravy u tvarynnyctvi za 2017 rik* [State register of subjects of breeding business in animal husbandry for 2017]. Kyiv. <file://animalbreedingcenter.org.ua/derjplemreestr%20%5b%D0%94%D0%B0%D1%82%D0%B0%20%D0%B7%D0%B2%D0%B5%D1%80%D0%B5%D0%BD%D0%B5%D0%BD%D0%BD%D1%8F%20>

14. Pryjma, S. V. ed., 2019. *Derzhavnyy reyestr subyektiv plemynnoyi spravy u tvarynnyctvi za 2018 rik* [State register of subjects of breeding business in animal husbandry for 2018]. Kyiv. <file://animalbreedingcenter.org.ua/derjplemreestr%20%5b%D0%94%D0%B0%D1%82%D0%B0%20%D0%B7%D0%B2%D0%B5%D1%80%D0%B5%D0%BD%D0%B5%D0%BD%D0%BD%D1%8F%20>

15. Pryjma, S. V. ed., 2020. *Derzhavnyy reyestr subyektiv plemynnoyi spravy u tvarynnyctvi za 2019 rik* [State register of subjects of breeding business in animal husbandry for 2019]. Kyiv. derjplemreestr_tom2_2019.pdf (animalbreedingcenter.org.ua)

16. State Tribal Register 2005, 2006. Kyiv: Ministry of Agrarian Policy of Ukraine. State Scientific and Production Concern Selekcija.

17. State Tribal Register 2006, 2007. Kyiv: Ministry of Agrarian Policy of Ukraine. State Scientific and Production Concern Selekcija.

18. State Tribal Register 2007, 2008. Kyiv: Ministry of Agrarian Policy of Ukraine. State Scientific and Production Concern Selekcija.

19. State Tribal Register 2008, 2009. Kyiv: Ministry of Agrarian Policy of Ukraine. State Scientific and Production Concern Selekcija.

20. State Tribal Register 2009, 2010. Kyiv: Ministry of Agrarian Policy of Ukraine. Ukrplemobyednannya.

21. State Tribal Register 2010, 2011. Kyiv: Ministry of Agrarian Policy of Ukraine. Ukrplemobyednannya.
22. Tkachova, I. V., 2016. Areas of improvement of the gene pool of Ukrainian riding horse breed. [Napriamy udoskonalennia henofondu konei ukrainskoi verkhoi porody]. *Visnyk ahrarnoi nauky*, №8, pp. 26 – 32. doi: <https://doi.org/10.31073/agrovisnyk201608-05>
23. Suprun, I. O., 2011. Asotsiatsiia masti ta zhvavosti konei. [Horse color and speediness association]. *Naukovyi visnyk Natsionalnoho universytetu bioresursiv i pryrodokorystuvannia Ukrainy*. Issue. 160. Part. 1. pp. 331–334.
24. Suprun, I. A., 2012. Rysysti porody konei v Ukraini. [Trotter breed horses in Ukraine]. *Breeding and genetics of animals*. Issue.46. pp.56–59. http://nbuv.gov.ua/UJRN/rqt_2012_46_22
25. Suprun, I. A., 2012. Dynamika chyselnosti konei rysystykh porid v Ukraini. [Population of trotter breed horses in Ukraine dynamics]. *Zbirnyk naukovykh prats Vinnytskoho natsionalnoho ahrarnoho universytetu*. 2012. Issue. 4 (62). pp. 123–127.
26. Suprun, I. A. 2012. Perspektyvy zaluchennia spadkovosti frantsuzkoi rysystoi porody dlia vdoskonalennia vitchyznianskykh rysakiv. [Prospects of French trotter using in the improving of trotting horses]. *Naukovyi visnyk Natsionalnoho universytetu bioresursiv i pryrodokorystuvannia Ukrainy*. 2012. Issue. 179. pp. 92–97.

Suprun Iryna, Ph.D. of agricultural sciences, associate professor, National University of Life and Environmental sciences of Ukraine (Kiev, Ukraine)

Genetic resources of trotter horse in Ukraine

In international and national agrarian programs, the priority is to conserve the genetic resources of animal husbandry and to develop ways of their efficient using, because in the world there is a clear tendency to reduce the breed composition of domesticated animal species. Now days, equestrian plants are unprofitable, lack of the sources for extended reproduction, and consequently reduce the number of valuable horses, impoverish the general gene pool. Therefore, the purpose of our research was to analyze the current state of breeding horses in Ukraine, to characterize of domestic breeds of stud horses, which are the basis for breeding work, to predict their importance in the breeding process. Materials and Research Methods: To analyze the state of horse breeding development in Ukraine, the State Register of subjects of breeding business in animal husbandry for 2005-2020 and data from long-term studies of the horse breeding industry in Ukraine were used. The methods of systematic generalization, graphical, analytical and comparative statistics were used for the study. An analysis of the state of stud horse breeding in Ukraine was done. It is shown that most of stud horses concentrated in the eastern regions of Ukraine, Luhansk, Kharkiv, Dnipro region. At the beginning of 2020 it was registered 38 stud farms where 10 breed of horses are bred. It has been shown that, in the face of a prolonged crisis over the last 15 years, breeding stock in Ukraine has significantly reduced in numbers, narrowed of breed structure, and changed in ownership. It is found that the leaders of breeds by amount are Ukrainian riding horse, Thoroughbred horses, Orlov Trotter breed and Russian Trotter breed horses. During the period from 2005 to 2020 horse industry in Ukraine has suffered significant. Losses and the amount of stud horses decreased more than in twice. However, over the last year in some regions of Ukraine there have been tendencies to increase the number of stud horses. Some breeds of horses could be used both in the breeding process and in crossbreeding for sports.

Key words: breed, stud farm, breeding reproducer, livestock, stallion, mare, foals.

Дата надходження до редакції: 05. 11.2020 р.